

STORTINGET

Innst. 22 L

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 112 L (2023–2024)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i utlendingsloven mv. (utvidet hjemmel for forskrifter om fritt rettsråd)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i proposisjonen en hjemmel i utlendingsloven for å kunne gi regler i forskrift om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker om utvisning på grunn av ilagt straff. Utlendingsloven § 92 sjuende ledd inneholder i dag ingen tydelig hjemmel for slike forskrifter.

I NOU 2020:5 Likhet for loven fra Rettshjelpsutvalget ble det fremmet forslag om en generell rett til fritt rettsråd i saker om utvisning på grunn av ilagt straff, gjennom endringer i utlendingsloven § 92. Utredningen ble sendt på høring 9. juni 2020.

Gjennom Stortingets vedtak 4. desember 2023 nr. 70 ble regjeringen anmodet om å fremme forslag til regler om fritt rettsråd i mer avgrensede tilfeller:

«Stortinget ber regjeringen innen 1. juli 2024 fremme et forslag om innføring av fritt rettsråd for flyktninger med barn i Norge, som er foreslått utvist på grunn av brudd på straffeloven.»

Det vises i proposisjonen til at departementet arbeider med oppfølging av anmodningsvedtaket, og uavhengig av hvilke mer presise formuleringer av forskriftsbestemmelsene som blir foreslått, vil det være nødvendig å ha en hjemmel i utlendingsloven for forskriftsreguleringen.

Departementet foreslår videre i proposisjonen en uttrykkelig hjemmel i utlendingsloven for å gi forskrifter om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i Utlendingsnemndas stornemnd. Det vises til at dette gjelder statistisk sett få saker. De siste fire årene har det vært tale om to til tre saker i året.

Departementet foreslo i høringsnotat 18. desember 2023 å styrke retten for klager og utlendingens advokat mv. til å møte og gi muntlige innlegg når en sak behandles i stornemndmøte i UNE. I samme forbindelse ble det foreslått en generell rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i stornemnda med personlig fremmøte. Forslaget innebærer at det vil bli gitt rett til fritt rettsråd uavhengig av om saken hører til de sakskategoriene som i dag kan gi rett til fritt rettsråd, og uavhengig av om saken tas til behandling i den ordinære klagerunden, eller om det er tale om en omgjøringsanmodning.

I proposisjonen vises det til at siden det aktuelle lovforslaget gjelder hjemmel for forskriftsregulering, innebærer det ikke i seg selv vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. I proposisjonen omtales likevel økonomiske og administrative konsekvenser av forskriftsregler.

Det vises til proposisjonens kapittel 3 for omtale av gjeldende rett, kapittel 4 for en nærmere omtale av forslagene i høringsnotatet, kapittel 5 for omtale av høringsinstansenes syn, som varierer, kapittel 6 for departementets vurderinger, kapittel 7 for økonomiske og administrative konsekvenser og kapittel 8 for merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget.

Sakens dokumenter er tilgjengelig på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens behandling

Komiteen har invitert til og mottatt skriftlig høringsinnspill.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur og Anne Kristine Linnestad, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til at Justis- og beredskapsdepartementet i proposisjonen foreslår en hjemmel i utlendingsloven for å kunne gi regler i forskrift om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker om utvisning på grunn av ilagt straff. Departementet foreslår videre en uttrykkelig hjemmel i utlendingsloven for å gi forskrifter om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i Utlendingsnemndas stornemnd.

Komiteens medlemmer fra Høyre støttet ikke Stortingets vedtak nr. 70 av 4. desember 2023, og støtter derfor ikke proposisjonen. Disse medlemmer viser for øvrig til merknader i Innst. 2 S (2023–2024).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil ikke støtte proposisjonen som regjeringen har lagt frem. Disse medlemmer mener at når en person er foreslått utvist på grunn av brudd på straffeloven, er det en grunn til dette, og staten skal derfor ikke bidra med gratis rettshjelp. Disse medlemmer mener at hensynet til at personen har barn i Norge, ikke skal være en grunn i seg selv til at staten skal gi gratis rettshjelp.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at forslaget er ein del av Stortingets oppmodingsvedtak nr. 70 av 4. desember 2023, som vart vedteke på bakgrunn av budsjettforliket mellom regjeringa og Sosialistisk Venstreparti. Desse medlemmane meiner det er bra at ein med dette forslaget får på plass ein heimel for fritt rettsråd for flyktingar med born i Noreg som ein har foreslått å utvise på grunn av brot på straffelova. Desse medlemmane gir støtta si til forslaget, som er eit viktig steg på vegen mot å betre rettstryggleiken for denne gruppa. Desse medlemmane viser her til høyringssvaret frå Norsk organisasjon for asylsøkjjarar (NOAS), der det vert framheva at rett til juridisk bistand er essen-

sielt i saker der utvisning har store konsekvensar for familielivet, spesielt når mindreårige born er involverte. Vidare uttaler NOAS at dei:

«(...) ser dette som et nødvendig grep for å styrke rettssikkerheten for de som står overfor utvisning på grunn av straffbare handlinger med barn i Norge, for å sikre at alle relevante forhold blir tilstrekkelig vurdert og at barnas beste blir ivaretatt.»

Disse medlemmer viser til Prop. 112 L (2023–2024). Disse medlemmer viser til at departementet foreslår en hjemmel i utlendingsloven for å kunne gi regler i forskrift om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker om utvisning på grunn av ilagt straff, og videre en uttrykkelig hjemmel i utlendingsloven for å gi forskrifter om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i saker som behandles i Utlendingsnemndas stornemnd. Disse medlemmer mener disse forslagene fra departementet er fornuftige og riktige, og støtter derfor forslagene i proposisjonen. Disse medlemmer viser til at flertallet av høringsinstansene, herunder Riksadvokaten, UDI og UNE, også støtter forslagene. Disse medlemmer viser til det skriftlige innspillet fra NOAS som komiteen har mottatt. NOAS bemerker at de støtter forslaget, men understreker videre viktigheten av at barns beste blir tilstrekkelig utredet, slik at utlendingsmyndighetene skal kunne vurdere barns beste i konkrete saker. Disse medlemmer viser til at NOAS mener det må tilrettelegges for at UDI og UNE i utvisningssaker skal gis anledning til å innhente en eksternt, sakkyndig vurdering, tilsvarende det man kan i saker etter barnevernsloven og barneloven. Disse medlemmer støtter dette synet.

Videre vil disse medlemmer vise til at NOAS mener at timeantallet på salærsatsen på fritt rettsråd i saker i stornemnd bør justeres til å dekke medgått tid, eller til minimum 15 timer dersom det ikke er mulig å justere til medgått tid. Etter det som ligger i forslaget fra departementet, vil det kun settes av tre timer til advokaters arbeid utenom selve møtet i stornemnd. Disse medlemmer deler dette synet. Et stornemndmøte har vanligvis en varighet på en hel arbeidsdag, og advokater som skal føre en sak for stornemnda, må i tillegg til denne tiden bruke tid på å forberede saken samt etterarbeid. Disse medlemmer viser til det skriftlige innspillet til NOAS, der det står følgende:

«NOAS mener det er avgjørende å sikre at advokater får brukt tilstrekkelig tid på saker som skal behandles i UNES stornemnd. Stornemnd-saker har presedens, og utfallet vil ha store konsekvenser både for den enkelte klager og for fremtidige liknende saker. Dette gjør det spesielt viktig at sakens opplysninger er grundig utredet for å sikre en korrekt og veloverveid avgjørelse.»

Disse medlemmer er enige i denne konklusjonen og mener det vil være viktig også for rettssikkerheten til den enkelte at salærsatsen for advokater som skal føre

saker i UNEs stornemnd, justeres til medgått tid. Disse medlemmer viser til at NOAS i sitt skriftlige innspill er bekymret over manglende klagerett på vedtak om fritt rettsråd, og at NOAS sterkt anbefaler at slike avgjørelser skal kunne påklages for å sikre rettssikkerheten for dem som rammes av utvisningsvedtak, særlig når barn er involvert. Disse medlemmer er enig med NOAS i at det er viktig å sikre klageretten også for vedtak om fritt rettsråd.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å justere salær-satsene i saker som skal behandles i UNEs stornemnd, til å dekke medgått tid.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere å justere salær-satsene i saker som skal behandles i UNEs stornemnd, til minimum 15 timer.»

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for at UDI og UNE, i utvisningssaker som berører barn, skal gis anledning til å innhente en ekstern, sakkyndig vurdering.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre klagerett på vedtak om fritt rettsråd, for å sikre rettssikkerheten til dem som rammes av utvisningsvedtak, særlig i saker hvor barn er involvert.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere å justere salær-satsene i saker som skal behandles i UNEs stornemnd, til å dekke medgått tid.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen vurdere å justere salær-satsene i saker som skal behandles i UNEs stornemnd, til minimum 15 timer.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for at UDI og UNE, i utvisningssaker som berører barn, skal gis anledning til å innhente en ekstern, sakkyndig vurdering.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre klagerett på vedtak om fritt rettsråd, for å sikre

rettssikkerheten til dem som rammes av utvisningsvedtak, særlig i saker hvor barn er involvert.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i utlendingsloven mv. (utvidet hjemmel for forskrifter om fritt rettsråd)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 92 første ledd annet punktum skal lyde:

Det gjelder likevel ikke i utvisningssaker i henhold til § 66 første ledd bokstav b og c, § 67 første ledd bokstav a, b, c og f, § 68 første ledd bokstav a og b og § 122, med mindre annet er fastsatt i forskrift, jf. sjuende ledd bokstav b.

§ 92 sjuende ledd bokstav b skal lyde:

b. at det på nærmere vilkår skal kunne gis rett til fritt rettsråd uten behovsprøving ved utvisning på grunn av ilagt straff eller særreaksjon, eller når det skal avholdes stornemndmøte i Utlendingsnemnda, samt regler til utfylling av bestemmelsene nevnt i bokstav a, herunder regler om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i første instans og om erstatningskrav etter sjettede ledd,

II

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 11 første ledd nr. 1 lyde:

1. for utlending som har rett til fri rettshjelp etter utlendingsloven § 92 første ledd, annet ledd, tredje ledd første punktum og sjuende ledd, eller for den som har rett til fri rettshjelp etter statsborgerloven § 27 sjuende ledd første, tredje eller fjerde punktum.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 22. oktober 2024

Lene Vågslid

leder og ordfører

